

Arkeologisk dokumentation och schaktningsövervakning i

LILLA KÄLLVIKEN

i samband med borttagande av gränsmärke L2021:7187 inom
fastigheten Nedre Gruvriset 33:370, Falu kommun, Dalarnas län
2022

Arkivrapport dnr 72/21

Emelie Svenman

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY

Fastighetskartan: © Lantmäteriet.

Terrängkartan: Lantmäteriet (CC0)

Dalarnas museum, Falun, 2022

Sammanfattning

Dalarnas museum har genomfört en dokumentation samt schaktningsövervakning av ett tidigare påträffat gränsmärke i Lilla Källviken, Falu kommun, nu registrerat som L2021:7187 i Kulturmiljöregistret (KMR).

Gränsmärket påträffades i samband med en inventering 2007, men låg då i en aktiv fastighetsgräns. I samband med en fastighetsreglering i området togs gränsen bort. Lämningen dokumenterades och registrerades i KMR. För att möjliggöra byggnation på platsen togs gränsmärket bort vilket övervakades av Dalarnas museum. På en karta för avmätning från 1820 ligger det en gräns mellan ett område med skogs-/utmark och vad som beskrivs som *tvistig skogsmark* på platsen där gränsmärket låg.

Inledning

Dalarnas museum har genomfört en dokumentation samt schaktningsövervakning av ett tidigare påträffat gränsmärke i Lilla Källviken, Falu kommun. Gränsmärket påträffades vid en utredning 2007 men lades aldrig in i Kulturmiljöregistret då det vid tillfället låg i en aktiv fastighetsgräns.

Dokumentationen gjordes under sensommaren 2021 och schaktningsövervakning vid borttagandet av lämningen gjordes våren 2022.

Bakgrund

Det aktuella gränsmärket påträffades vid en arkeologisk utredning 2007 (Carlsson & Hägerman 2007). Vid tiden för utredningen låg gränsmärket i en befintlig fastighetsgräns och kategoriserades som en övrig kulturhistorisk lämning. Det ska enligt utredningen ha legat i närheten av en gräns som tillkom vid storskiftet på 1800-talet. Det fördes aldrig in i KMR.

På grund av en fastighetsreglering finns inte fastighetsgränsen längre kvar och gränsmärket klassas därmed som en fornlämning.

Syfte och metod

Syftet med den arkeologiska insatsen var att dokumentera lämningen innan den togs bort samt övervaka borttagandet.

Lämningen mättes in med RTK, fotograferades, beskrevs enligt Riksantikvarieämbetets praxis samt fördes in i Kulturmiljöregistret. Bortschaktningen av lämningen övervakades.

Resultat

Vid dokumentationstillfället var lämningen övervuxen med björk- och rönnslly samt bevuxen med ris och mossa. Vegetationen togs bort för att lättare kunna göra dokumentationen.

Lämningen var cirka 4,5 x 3,5 meter stor (Ö-V) och 0,7 – 1 meter hög. Materialet bestod av naturstenar i storleken 0,1 – 1,5 meter som låg uppblandat med jord. I mitten av lämningen var en försänkning, troligen en gammal skogsstig (N-S riktning) som var cirka 0,7 meter bred och 0,15 meter djup. Vid inventeringstillfället 2007 beskrevs en plan sten stående på högkant i mitten av röset som pekar i NÖ-SV, vilket skulle kunna vara en visarsten. Vid dokumentationstillfället återfanns ingen sten som tydligt stämmer in på beskrivningen.

Lämningen var belägen i ett bostadsområde. Ytan runt lämningen bestod av några enstaka tallar och direkt söder om lämningen var den ytliga vegetationen borta där marken börjat förberedas för byggnation.

Schaktningen kunde bekräfta att lämningen inte var kallmurad eller uppbyggd av endast sten, utan materialet bestod av natursten i varierande storlek uppblandat med brunjord. Under lämningen fanns den naturliga moränen.

Slutsatser och utvärdering

På en karta för avmätning från 1820 finns det en gräns mellan ett område med skogs-/utmark och vad som beskrivs som *tvistig skogsmark*. Gränsen tycks även ha funnits på 1700-talet (se Carlsson & Hägerman 2007). Även om gränsmärket inte ligger optimalt placerat så skulle man kunna anta att det är just gränsen mellan det som på 1700-talet är en del av Mats Anders tägt och på 1800-talet är utmark och den omtvistade skogsmarken som markerats.

Eftersom lämningen inte längre ligger i en aktiv fastighetsgräns har den lagts in i KMR, L2021:7187, och registrerats som undersökt och borttaget.

Referenser

Carlsson, E. & Hägerman, B-M. 2007. *Arkeologisk utredning i Källviken inför planläggning av bostadsområde, Stora Kopparbergs socken, Falu kommun, Dalarna*. Dalarnas museum arkeologisk rapport 2007:2.

Arkiv

Lantmäteriets e-tjänst Historiska kartor:

U22-51:1, avmätning och gränsbestämning 1820, Stora Källviken nr 1, Lantmäteristyrelsens arkiv.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer: 431-463-2021

Fornreg, uppdragsnummer:	202100532
Socken:	Stora Kopparberg
Fornreg, lämningsnummer:	L2021:7187
Fastighet:	Nedre Gruvriset 33:370
Koordinater, mitten:	N 6715717
(SWEREF99 TM)	E 534345
Höjd (RH 2000):	143,1 m ö h
Inmätning:	RTK
Utförandetid:	2021-08-20, 2022-04-12
DM projektnummer:	1769
DM diarienummer:	72/21
DM foto accessionsnr:	DM ARK1769
Arkeologisk personal:	Emelie Svenman, Lee Widegren Lundin, Olof Håkansson
Projektansvarig:	Emelie Svenman

Dokumentationsmaterialet förvaras på Dalarnas museum. Inga fynd tillvaratogs.

Bilagor

Bilaga 1. Planer

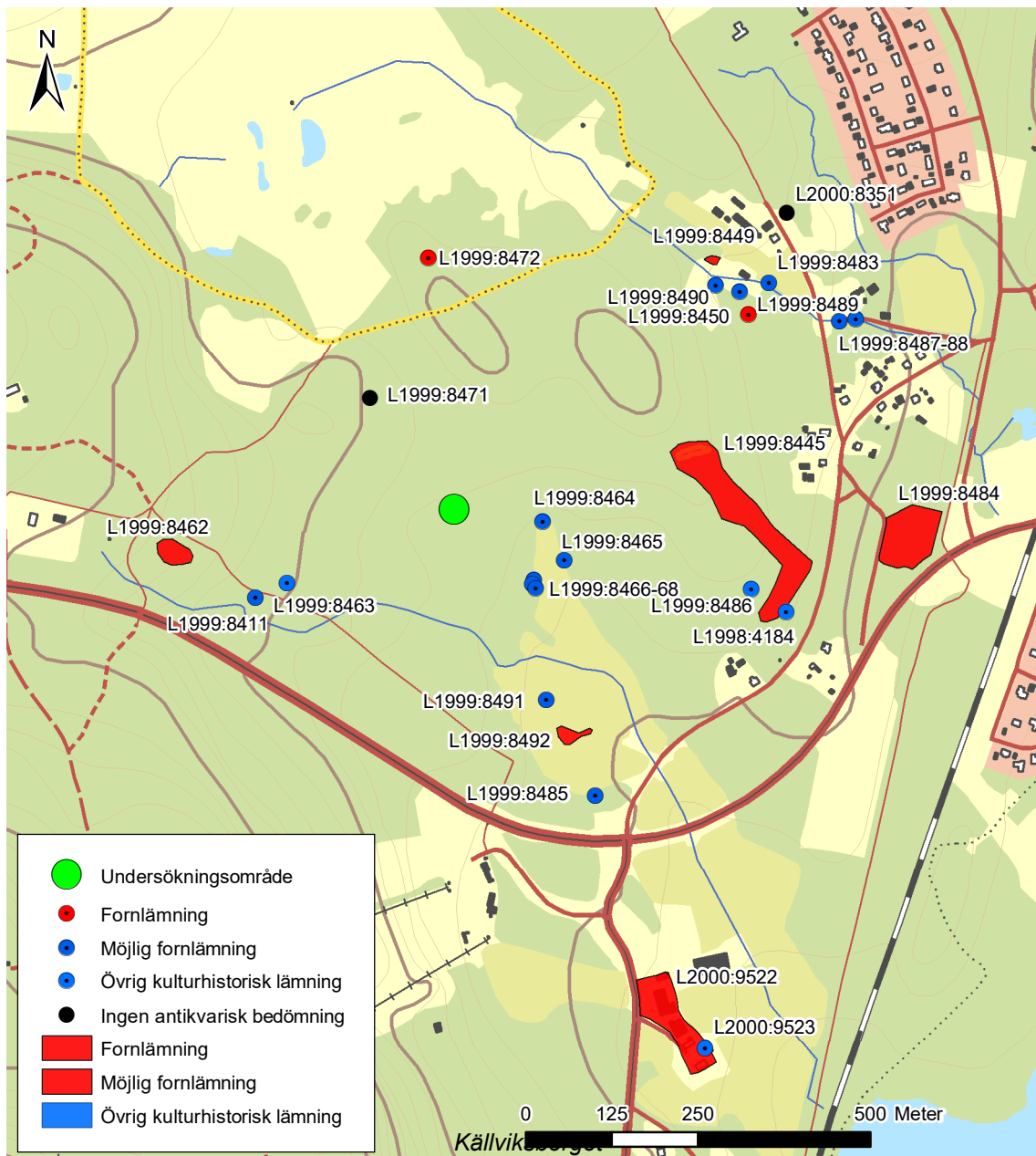
Bilaga 2. Foton

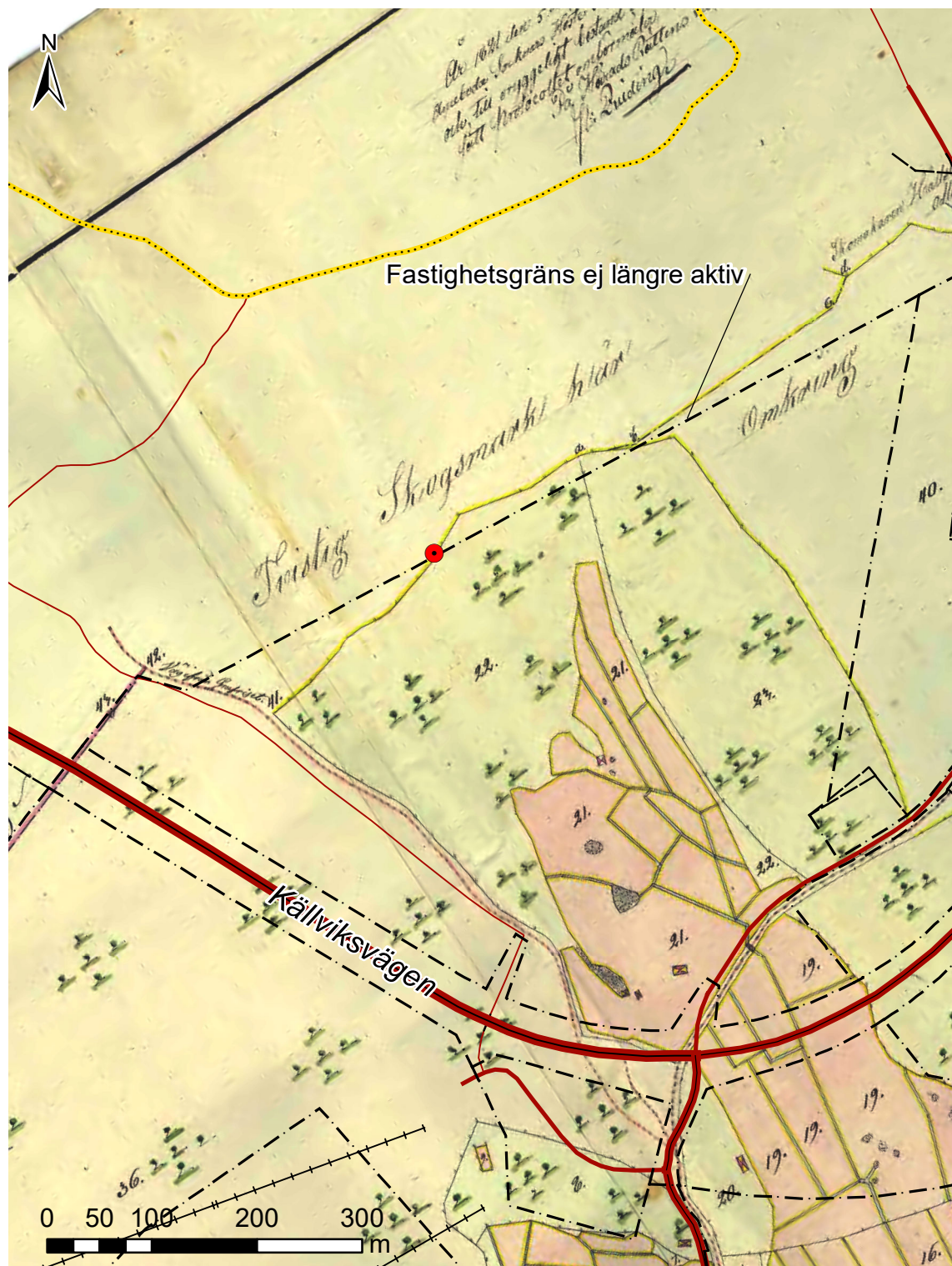
Figur 1.1. Karta över Dalarna, Falun markerat med en röd prick.

Figur 2.1. Utdrag ur terrängkartan med undersökningsområdet markerat med en blå cirkel. Skala 1:50 000.

Figur 3.1. Utdrag ur fastighetskartan med lämningar från KMR samt undersökningsområdet markerat. Skala 1:10 000.

Figur 4.1. Utdrag ur karta för avmätning från 1820 som rektifierats mot fastighetskartan. Den dokumenterade och borttagna lämningen markerad med en röd prick. Skala 1:6000.

Bilaga 2 Foton

Figur 1.2. Lämningen efter att den rensats på sly och mindre träd. Från NNV. Foto: Emelie Svenman.

Figur 2.2. "Skogsstig" över lämningen. Från S. Foto: Emelie Svenman.

Figur 3.2. Lämningen schaktas bort. På bilden kan man se att stenmaterialet är uppblandat med jord. Från SV. Foto: Emelie Svenman.

Figur 4.2. Lämningen bortschaktad. I botten syns den naturliga moränen. Från V. Foto: Emelie Svenman.